

c/o Högskolan för scen och musik
Box 210
405 30 Göteborg
Besöksadress:
Fågelsången 1

REMISSVAR
2017-03-13

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Telefon: 0706-59 95 51
www.elsistema.se
camilla@elsistema.se

Betänkandet SOU 2016:69 En inkluderande kulturskola på egen grund

Stiftelsen El Sistema har bjudits in att lämna synpunkter på remissen. Yttrandet har utarbetats av verksamhetsledare Camilla Sarner i samråd med ordförande Helena Wessman på uppdrag av styrelsen. Yttrandet tar sin utgångspunkt i den samlade erfarenhet och kunskap som Stiftelsen El Sistema har utvecklat i samverkan med El Sistema i Venezuela och andra länder samt det nätverk som finns av kulturskolor, orkester- och körverksamheter, högre lärosäten i musik och forskare som arbetar med El Sistema.

Beslut i detta ärende har fattats av ordförande Helena Wessman.

Helena Wessman, ordförande
Stiftelsen El Sistema

Camilla Sarner, verksamhetsledare
Stiftelsen El Sistema

YTTRANDE**2017-03-09****Sammanfattning**

Stiftelsen El Sistema stödjer betänkandets bedömningar och förslag till en inkluderande kulturskola och ser positivt på ett nationellt intresse för kulturskolan. El Sistema vill dock tillföra några ställningstaganden, ange skälen till dem samt framföra vissa tveksamheter.

6.1 El Sistema stödjer en ny infrastruktur men tar ställning för en annan struktur.

6.2 El Sistema stödjer ett nationellt intresse för kulturskolan, men tar ställning för att staten istället för nationella mål anger syftet med en offentligt finansierad kulturskola. Vidare föreslås att kulturskoleplaner på kommunal och regional nivå upprättas som anger vad man vill göra för att uppnå syftet med kulturskolan utifrån lokala och regionala förutsättningar och mål.

6.3 El Sistema stödjer förslaget till ett nationellt kulturskolecentrum.

6.4 El Sistema ställer sig tveksam till utvecklingsbidrag inom kulturskolan men tar ställning för att utvecklingsbidrag istället används till att kulturskolan ska kunna samverka med andra aktörer. Skälet till det är behovet av att få in nytt syre och att kulturskolan ska bli bättre på och ges utökade möjligheter till att samverka med det omgivande samhället.

6.6 El Sistema stödjer bidrag till nationell spetskompetens men tar ställning för att utöka bidraget och organisera det i samarbete med profilskola i musik för att kunna erbjuda en mer omfattande utbildning och en helhetsutbildning för barnen.

6.8 El Sistema stödjer utredningens förslag om förstärkta utbildningsvägar, men vill framhålla att det krävs omfattande systematiska satsningar från hela samhället för att komma till rätta med den segregation som börjar tidigt. Kulturskolan som den första länken i utbildningskedjan är mycket viktig för att påbörja och öppna för en inkluderande utbildningskedja.

6.9 El Sistema stödjer utredningens förslag om att regeringen ger Vetenskapsrådet i uppdrag att utlysa forskningsbidrag för forskning på kulturskolan. El Systemas utveckling har gått hand i hand med forskning vilket varit helt avgörande för det utvecklingsarbete som gjorts.

6.10 El Sistema stödjer utredningens förslag till utvärdering i nästa steg och efterlyser ekonomiska analyser av olika förslag för att se på effektiviteten av olika prioriteringar. Vi önskar att ny forskning kan tydliggöra varför så många barn slutar i kulturskolan efter kort tid samt få kunskap om varför kulturskolan endast når en smal målgrupp.

6:1 Ny infrastruktur för att uppnå en inkluderande kulturskola

El Sistema stödjer förslaget om en ny infrastruktur för kulturskolan. En lagstiftning vore mest verkningsfull som grund för att säkerställa likvärdig tillgänglighet till kulturskolan oavsett var man bor i landet. En lagstiftning skulle ge kulturskolan en säkrad egen grund.

En infrastruktur utan lagändring föreslår vi ska struktureras så att:

1. Staten formulerar syftet med kulturskolan. Syftet svarar på varför vi har en offentligt finansierad kulturskola. I syftet tar staten ansvar genom att visa riktning.
2. Kommunala och regionala huvudmän som väljer att bedriva kulturskola upprättar kulturskoleplaner som anger vad man ska göra i varje kommun eller region för att uppnå syftet med kulturskolan. Varje kulturskoleplan antas av ansvarig politisk nämnd.
3. Lärosäten ansvarar för att utbilda pedagoger och lärare med pedagogisk och konstnärlig kompetens som kan tjäna syftet med kulturskolan
4. Forskning analyserar och problematiserar kulturskolans kontext och tar fram ny kunskap som hjälper kulturskolan att utvecklas.

6.2 Nationella mål

Vi stödjer utredningens förslag till nationell styrning men förordar att staten istället anger syftet med kulturskolan, att staten tar ansvar genom att visa riktning och tar ställning till varför vi ska ha en offentligt finansierad kulturskola. Det är viktigt att kulturskolan vet varför den existerar för att kunna formulera mål och handlingsplaner som uppfyller syftet.

Syfte som El Sistema arbetat med och tagit till sig av från grundare J. A. Abreu i den världsomspännande rörelsen.

El Sistema finns för att

- med musikens hjälp ge barn verktyg att skapa sig en bättre tillvaro genom att upptäcka glädjen och skönheten i musiken, utveckla sin kreativitet och skapa tillsammans med andra.
- öka tillgängligheten till kultur för barn och unga oavsett bakgrund eller var man bor i landet.
- verka för att kulturen ska utgöra en lika självklar del i vår välfärd som de lagstadgade områdena utgör.
- kulturen ska vara en omistlig del i en utövande demokrati som värnar yttrandefriheten
- musiken är ett kraftfullt instrument för att förmedla känslor, normer, solidaritet, harmoni och ömsesidig medkänsla. Musik förenar, bygger broar och är ett universellt språk för hela mänskligheten.
- vara ett verktyg bryta fattigdomens cirkel, för att utjämna skillnader i samhället och verka för social inkludering
- värna alla barns rätt till kultur, enligt FN:s konvention om alla barns rätt till kultur.

Förslagen till nationella mål ställer El Sistema sig bakom men föreslår att de är förslag till mål vid upprättande av kulturskoleplaner för de kommuner och landsting som bedriver kulturskola.

6.3 Nationellt kulturskolecentrum

Vi stödjer utredningens förslag att en av regeringen utsedd myndighet inrättas, ett kulturskolecentrum, som ska ha en nationell överblick och ansvara för uppföljning av kommunala och regionala kulturskoleplaner, samverkan, stöd, tillämpad forskning och fördelning av bidrag. Myndigheten ska tillsammans med kommuner och landsting, samt forskning följa upp hur de planer för kulturskolan som antagits har utformats och hur de används.

6.4 Utvecklingsbidrag

Vi ställer oss tveksamma till inrättandet av tillfälliga utvecklingsbidrag och verksamhetsbidrag i kulturskolan då projekt sällan ger långsiktiga effekter eller implementering. I ett barnperspektiv kan tillfälliga innovativa nysatsningar som avslutas efter kort tid ge barnen känslan av att vara försökskaniner. Vi förordar istället att långsiktiga satsningar kan göras av och med samverkansaktörer inom akademi, föreningar, stiftelser, ideella organisationer, regionala kulturinstitutioner m fl. Extern aktör i samverkan med kulturskola ska kunna söka utvecklings- och verksamhetsbidrag. Vi tror att samverkan med andra organisationer och det omgivande samhället behövs för att få in nytt syre, göra kulturskolan mer effektiv och synlig som stark aktör i samhället.

6.6 Bidrag till nationell spetskompetens

El Sistema stödjer utredningens förslag om satsningar på spetskompetens, men tycker att satsningen behöver förstärkas väsentligt. Vi förordar inte tillfälliga bidrag. El Sistema förordar att en satsning på nationell spetskompetens inom kulturskolor bör samorganiseras med profilskolor. De bör utvecklas, när det gäller orkestermusiker, i nära samverkan med professionell symfoniorkester, högre musikutbildning på musikhögskolor och estetiskt program med riksintag. En gemensam satsning mellan skola och kulturskola skulle kunna ge en bra kombination av grupplektioner, ensemble/orkester och teori inom ramen för skolan medan kulturskolan skulle erbjuda gratis eller till rimligt pris individuella instrumentalektioner på den fria tiden. Ur ett barnperspektiv blir samarbetet en helhet där kulturskolans och skolans samlade resurser stärker lärandet för barnen.

6.8 Förstärkta utbildningsvägar för att uppnå en inkluderande kulturskola på egen grund

El Sistema stödjer utredningens förslag om förstärkta utbildningsvägar. När El Sistema startade i Hammarkullen var det bl a för att försöka bryta den slutna utbildningskedja som i hög grad finns inom musikutbildning så att den blir mer inkluderande och tillgänglig även om man bor i en förort eller har annan sociokulturell bakgrund. Det krävs dock omfattande och systematiska satsningar från hela samhället för att komma till rätta med den segregation som börjar tidigt. Kulturskolan bör ta och få ansvar för att vara den första länken i en inkluderande utbildningskedja som kan leda vidare i ett livslångt lärande, innebära många olika yrkesutbildningar i framtiden men också högre konstnärlig utbildning.

El Sistema stödjer utredningens förslag om att öppna för kandidatexamen om minst 180 poäng, med möjlighet att kombinera med lärarutbildning eller fördjupning på mastersnivå.

För att arbeta med El Sistema krävs välutbildade instrumentallärare med en fördjupad kunskap i instrumentalmetodik, metodik i gruppundervisning, musikpedagogik, social kompetens, orkesterledning med god kunskap i den västerländska konstmusikens repertoar och hur den kan anpassas till barn. Verksamheterna ser ett stort behov av kompetensutveckling, det har blivit väldigt tydligt i El Sistema-verksamheterna men gäller även generellt. Den 4-åriga högre musikutbildning som funnits för utbildning till instrumental- och ensemblelärare i kulturskolan lades ned 2001. Nu, efter 16 år märks det verkligen, vi håller på att tappa en hel utbildnings- och kulturtradition. Vi ser situationen som akut och vill med betoning uttrycka nödvändigheten i att inrätta en ny pedagog- och/eller lärarutbildning för kulturskolan.

6.9 Kulturskolerelaterad forskning

El Sistema stödjer utredningens förslag om att regeringen ger Vetenskapsrådet i uppdrag att utlysa forskningsbidrag för forskning på kulturskolan. El Sistema har sedan start utvecklats genom att forskning och utveckling gått hand i hand. Det har varit oerhört värdefullt för verksamhetsutvecklingen att ha ett kritiskt öga, en problematiserande dialog och en diskussion parallellt. Det har öppnat för en lärande organisation som tar in reflektion mellan lärare kring undervisningen.

6.10 Utvärdering och nästa steg

El Sistema stödjer utredningens förslag till utvärdering i nästa steg och efterlyser ekonomiska analyser och statistik av olika förslag för att se på effektiviteten av olika val och prioriteringar. Vi önskar att ny forskning kan tydliggöra varför så många barn slutar i kulturskolan efter kort tid samt få kunskap om varför kulturskolan endast når en smal målgrupp av alla barn.

5. En inkluderande kulturskola på egen grund.

El Sistema stödjer utredningens grundläggande syn på vad en inkluderande kulturskola innebär. El Sistema ser positivt på

- att utgå från **barnens perspektiv** och med utgångspunkt i barnens intressen och

specifika förutsättningar ha flexibla former för verksamheten.

5(5)

- **demokratiarbete i den pedagogiska verksamheten.** El Sistemas grundare J. A. Abreu har som idé att verksamheten i en orkester är ett förfinat sätt att praktisera demokrati, man lär sig att uppnå individuella mål i relation till en grupp med kollektiva mål, att lyssna till sig själv och till andra, vara en del i ett sammanhang som respekterar alla människors lika värde och rättigheter med möjligheten att vara med och ta ansvar, också bestämma och yttra sig.
- kulturskolans potential som konstnärlig **mötesplats**. I El Sistema har familjeträffar varje vecka blivit en mycket uppskattad del, en mötesplats där barnen möts och upplever glädje och gemenskap tillsammans med andra. Professionella musiker eller äldre ungdomar som kan vara förebilder bjuds in för att visa på ett större sammanhang och att man kan uppnå höga mål om man fortsätter att utvecklas år för år. I El Sistema Sweden Dream Orchestra, orkester för ensamkommande flyktingbarn, används orkestern som en plats för interkulturell dialog där musik från olika kulturer spelas och skapar möten mellan kulturer på lika villkor.
- utredningen förordar **samverkan med förskola, skola, grundskola och gymnasieskola** som ett sätt att nå alla barn oavsett bakgrund. Det har varit avgörande för El Sistema-kulturskolor att samverka med skolor som finns i utsatta områden för att nå ut till nya platser och nå alla barn. Men vi ser också en styrka i att senare kunna etablera orkesterverksamheten som en frivillig verksamhet på fritiden. Vi tror att det är en av framgångsfaktorerna till att El Sistema har nått så många föräldrar på familjeträffarna. Att komma till en frivillig mötesplats som inte handlar om att barnen ska bedömas av den svenska myndigheten skolan tror vi har sänkt tröskeln och ökat familjens delaktighet. Styrkan i att kulturskolan på egen grund kan värna den fria bildningen tror vi är mycket viktig för att nå nya grupper och ökad inkludering.
- och vill ytterligare understryka att värna undervisning i **akustiska musikinstrument, i folkmusik och konstmusik** från olika kulturer för mångfald och pluralism och ta ansvar för att den bildningstradition vår samtid vilar på värnas i kulturskolan så att utbudet inte smalnar av. Kulturskolan bör vara ett viktigt komplement till det innehåll som musikämnet i skolan erbjuder.
- att verksamheten bör hålla en **hög kvalitet** och menar att utbildningar för att arbeta i kulturskolans olika ämnen måste inrättas för att säkerställa konstnärlig och pedagogisk kompetens. Vi vill särskilt understryka kompetensutveckling när det gäller ämnet musik i hur man leder stora grupper och metoder för gruppundervisning. Vi vill understryka att en flexibel organisering utifrån barnens behov och ambitioner kräver att man kan undervisa i både grupp och individuellt. Med begränsade resurser är det viktigt att de barn som verkligen behöver ensamtid med sin lärare kan få det. Det gäller såväl barn med olika funktionsvariationer som de barn, som inte är så många, som satsar extra mycket och som övar med egendisciplin själva hemma. Det är viktigt att ge alla barn den stimulans de förtjänar och mår bra av så att alla barn kan växa utifrån sina förutsättningar. Vi vill framhålla att det räcker inte med en särskild satsning på spetskompetens vid sidan av utan varje lärare bör organisera sina arbetstid så att tid finns för att fånga upp särbevägningar tidigt. Då måste en stor flexibilitet med gruppundervisning varvat

med viss individuell undervisning vara norm.